

TIGRAN PETROSIAN, „filozoful“

Petrosian a fost și va rămâne, probabil, în memoria iubitorilor de șah, ca cel mai tipic jucător „de meci“ al șahului contemporan și ca unul dintre cei mai greu de învins mari maeștri ai epocii noastre. Dar personalitatea puternică a excampionului mondial iese și mai mult în evidență într-o discuție pe o temă atât de familiară marelui maestru: șahul.

— Îi îmbătrânește șahul pe oameni?

— Să-i îmbătrânească? Nu. Îi ajută să crească, să se dezvolte armonios, treptat — a răspuns ex-campionul mondial surizând.

După părerea lui Petrosian, șahul contemporan nu a ieșit încă din perioada copilăriei sale. Șahul, susține marele maestru, este jocul viitorului! Pe ce se bazează oare această afirmație, la prima vedere surprinzătoare? Petrosian socotește șahul un joc al viitorului deoarece: „Nimănui nu i-a reușit, încă, să dea un program desăvârșit roboților șahiști. Motivul principal este acela că noi toți jucăm prost șah (!) Chiar și marii maeștri, cei mai renumiți dintre ei fac multe greșeli“.

Toți știu că Tigran Petrosian este mare maestru de șah și în același timp candidat în știința filozofice. Dar puțini știu că, tema dizertației sale a fost **Problemele logicii în gândirea șahistă**. În legătură cu

aceasta, Petrosian a trebuit să dezbată problema care a preocupat de multă vreme pe șahiști și pe teoreticieni: **Ce este șahul? Știință, artă sau sport?** Petrosian socotește că, pentru o înțelegere justă a acestei probleme, trebuie plecat de la forma de desfășurare a partidei de șah. Fiecare partidă prezintă obligatoriu spre rezolvare o serie de operațiuni logice. Dar, arată Petrosian, „din această realitate rezultă că șahul, prin natura lui, este o operațiune logică, (care la rîndul ei decurge dintr-o întreagă serie de alte operații logice), ceea ce nu înseamnă că acest joc este o știință“. Șahul nu poate fi știință, după cum nu poate fi știință nici o operație matematică. Dar ca și acestea, șahul, ca tip deosebit de operații logice, se bazează pe principii științifice și se conduce după acestea.

— Ce are, însă, șahul comun cu sportul?

— Ca formă, șahul

este o întrecere sportivă. Partida de șah se desfășoară în condițiile caracteristice luptei sportive: încălzirea în timp (cele 5 ore reglementare), asistența publicului, probleme emoționale și psihologice, alegerea unei tactici în funcție de adversar, de situația din turneu, sau din meci.

— Dar este oare șahul artă? Petrosian caută să dovedească, în dizertația sa, insuficiența acestei idei. Șahul, după părerea sa, nu este artă, deoarece, în primul rînd, nu caută să înfățișeze nimic deosebit, ca în pictură sau teatru. Pentru șah — spune el — important este nu fabula, sau „personajele artistice“, ci logica. Desigur, subliniază Petrosian, atît jucătorii, cît și spectatorii capătă satisfacții estetice de la fiecare partidă reușită. Dar aceasta nu înseamnă că șahul este

artă. Frumusețea rezolvării uneia sau altele din operațiunile matematice nu fac din matematică o artă. În ambele cazuri — matematică și șah —, frumusețea rezidă în obținerea adevărului, în armonia lăuntrică a ideilor, a finalității logice a acestor idei.

Desigur că aceste opinii filozofice ale lui Petrosian sînt interesante și originale. Ele dovedesc faptul că logica luptei, enunțată încă de bătrînul Lasker, l-a adus pe marele luptător Petrosian care încearcă — la peste 40 de ani — să recucerească titlul mondial, în lumea științei.

FLORIN GHEORGHIU
mare maestru
internațional

N. R. — Începînd de mîine, redactorul nostru Florin Gheorghiu va comenta, pentru iubitorii șahului, partidele „finalei candidaților“ care-i opune pe Tigran Petrosian și Robert Fischer.